

70 KIRI

INIMVALITSUSE ARENG

NIIPEA kui inimene oli elatusvahendite teenimise probleemi osaliselt lahendanud, tekkis vajadus omavahelisi kontakte reguleerida. Tootmise areng nõudis seadusi, korda ja sotsiaalselt kohanemist; eraomand muutis vajalikuks valitsuse moodustamise.

² Arenevas maailmas on vastuolud loomulik nähtus, rahu kindlustab vaid ühiskonna teatav regulatsioonisüsteem. Ühiskonna regulatsioon on lahutamatu ühiskonna organisatsioonilisest struktuurist, ühinemine eeldab teatavat kontrollivat võimu. Valitsus sunnib hõime, suguvõsasi, perekondi ja indiviide oma vastuolusid koordineerima.

³ Valitsus on teadvustamata arengu tulemus, mis kujunes välja katse ja eksituse meetodil. Tänu oma püsivale väärtusele muutus ta traditsiooniks. Anarhia suurendas viletsust, seepärast arenes või areneb praegugi aegamööda valitsus, suhteline õiguskord. Olevõitlus lausa sundis inimsugu üha enam tsivilisatsiooni poole liikuma.

1. SÕJA TEKKIMINE

¹ Sõda on areneva inimese loomulik olek ja pärusosa, rahu on tsivilisatsioonitaseme sotsiaalne mõõdupuu. Enne arenevate rasside osalist ühiskonnastumist oli inimene erakordselt individualistlik, äärmiselt kahtlustav ja uskumatult riiakas. Vägivald on loodusseadus, vaenulikkus looduslaste automaatne reaktsioon, sõda aga nende ilmingute kollektiivne teostamine. Ja kus ning millal iganes ühiskonna edasilükkumisest tekkivad komplikatsioonid tsivilisatsiooni kangast pingutavad, toimub alati kohene hukatuslik tagasipöördumine nende meetodite juurde, millega ürginimesed omavahelistes ühendustes viha välja elasid.

² Sõda on loomalik reaktsioon arusaamatustele ja ärritusele, kõigi nende probleemide ja raskuste tsiviliseeritud lahendamisele järgneb rahu. Sangikrassid nagu ka hilisemal ajal mandunud adamiidid ja nodiidid olid kõik sõjakad. Andoniitidele õpetati juba varakult kuldreeglit ja nende eskimotest järglased elavad ka tänapäeval suures osas selle reeglistiku järgi. Tavad püsivad nende seas tugevad ning neil pole vägivaldseid vastuolusid.

³ Andon õpetas oma lapsi vaidlusi lahendama, lastes kõigil osapooltel peksta kepiga puud ja seda samal ajal kiruda; võitis see, kelle kepp esimesena purunes.

Hilisemad andoniidid tavatsesid pidada vaidluste lahendamiseks avalikke etendusi, milles vaidlejad pilkasisid ja naeruvääristasid teineteist, pealtvaatajad aga valisid oma aplausiga võitja.

⁴ Sõda kui nähtus sai tekkida alles siis, kui ühiskond oli piisavalt arenenud, et tegelikult rahuperioode kogeda ja endale sõjategevust lubada. Sõda kui selline nõuab teataval määral organiseeritust.

⁵ Sotsiaalsete rühmituste tekkides hakati üksikisikute viha allutama rühma tunnetele ning see soodustas hõimusesiseid rahumeelseid suhteid, kuid hõimudevahelise rahu arvel. Seega püsis rahu algul rühmas või hõimus, kuna välise rühma, võõraste vastu tunti alati viha ja vastumeelsust. Varane inimene pidas võõra vere valamist vooruseks.

⁶ Ent ka see ei õnnestunud kohe. Kui varased juhid püüdsid arusaamatusi lahendada, märkasid nad sagesti, et vähemalt kord aastas on vaja lubada hõimus kivi-võitlusi. Suguharu jagunes siis kahte rühma ja alustas kogu päeva kestvat lahingut. Selleks polnud vaja muud põhjust kui vaid soovi võidelda, sest see tõesti meeldis neile.

⁷ ¶ Sõdu peetakse ikka veel, sest see on inimomane joon, kuna inimene on arenenud loomast ja kõik loomad on sõjakad. Varaste sõdade põhjused olid näiteks:

⁸ 1. *nälj*, mis sundis tegema röövretki toidu hankimiseks. Maanappus on alati sõdu põhjustanud ja varased hõimud surid tegelikult neis võitlustes välja;

⁹ ¶ 2. *naiste vähesus* — püüd leevendada majapidamisabiliste nappust. Naisteröövid on alati sõdu põhjustanud;

¹⁰ ¶ 3. *edevus* - soov hõimu vaprust näidata. Kõrgema arengutasemega rühmad võitlesid eesmärgiga suruda vähemarenenud rahvastele peale oma eluviise;

¹¹ ¶ 4. *orjad* — vajadus juurde saada töötajaid;

¹² ¶ 5. *kättemaks* oli sõja motiiv siis, kui üks hõim arvas, et naaberhõim on põhjustanud mõne hõimukaaslase surma. Leinamist jätkati seni, kuni toodi kohale mõne vaenlase pea. Kättemaksusõda püsis kindlalt kuni suhteliselt hilise ajani;

¹³ ¶ 6. *meelelahutus* — noortele meestele oli sõda neil varastel aegadel meelelahutus. Kui sõjaks ei tekkinud head ja piisavat ettekäänat, aga rahu hakkas rõhuma, tavatsesid naabritest hõimud alustada poolsõbralikke võitlusi, et vahelduseks kallaletungimist ja lahingupidamist harjutada;

¹⁴ ¶ 7. *religioon* — soov teisi oma usku pöörata. Kõik algelised religioonid lubasid sõdu pidada. Religioon on hakanud alles hiljaaegu sõja peale kulmu kortsutama. Varased preestrid olid kahjuks tavaliselt sõjalise võimuga liidus. Üks suurimaid rahu soodustavaid samme ajastute jooksul on olnud püüd kirikut riigist lahutada.

¹⁵ ¶ Need vana aja hõimud sõdisid alati oma jumalate käsul, oma juhtide või ravitsejate korraldusel. Heebreallased uskusid niisugust „sõja Jumalat” ja jutustus nende röövretkest midjani rahva vastu on tüüpiline lugu iidsete hõimusõdade metsikutest julmustest. See sõjakäik, mille käigus tapeti kõik mehed ja hiljem kõik poisid ja kõik naised, kes polnud neitsid, oleks teinud kakssada tuhat aastat tagasi au igale hõimujuhile. Kõike seda tehti „Iisraeli Issanda Jumala nimel”.

¹⁶ See on lugu ühiskonna arengust — rahvaste probleemide loomulikust lahendami sest; inimesest, kes maa peal ise oma saatust kujundab. Kuigi inimene kaldub vastutust oma jumalatele veeretama, ei ole Jumalus teda nendele jõledustele õhutanud.

¹⁷ ¶ Mõtteni näidata sõjas üles halastust on inimkond jõudnud aeglaselt. Üleüldine julmus püsis isegi sel ajal, kui heebreallasi valitses naine, Deboora. Kui tema väejuhataja oli paganate üle võidu saavutanud, laskis ta „kogu sõjaväel mõõgatera läbi langeda, ainustki ei jäänud järele”.

¹⁸ Inimsoo ajaloos hakati väga varakult mürgitatud relvi kasutama. Teati igasuguseid sandistamisviise. Saul ei kõhelnud nõudmast Taavetilt oma tütre Miikali mõrsjahinnaks sadat vilistide eesnahka.

¹⁹ Varaseid sõdu pidasid omavahel terved hõimud, ent hiljem, kui kaks erineva hõimu liiget omavahel tülli läks, ei alustanud nende hõimud vastastikust võitlust, vaid tülitsejad pidasid kahevõitlust. Sai ka tavaks, et kahe sõjaväe vahelise lahingu otsustas kummaltki poolelt valitud esindajate vaheline võitlus, nagu see oli Taaveti ja Koljati puhul.

²⁰ Esimene samm sõja rafineerimiseks oli vangide võtmine. Järgmisena jäeti vaenutsemisest kõrvale naised ja seejärel ka mitme ameti pidajad. Peagi tekkisid sõjalised auastmed ja regulaarväed, et üha keerukamaks muutuva võitlemisega sammu pidada. Neil sõjameestel keelati varakult naistega suhteid luua ja naised loobusid kaua aega tagasi võitlemisest, kuigi nad on alati sõdureid toitnud ja põetanud ning võitlust jätkama õhutanud.

²¹ Suur edasimineku oli sõjakuulutamistava teke. Oma ründamiskavatsusest teatamine andis tunnistust

õiglustunde tekkimisest ning selle järel kujunesid järkjärgult välja „tsiviliseeritud” sõjapidamise reeglid. Väga varakult sai kombeks mitte võidelda religioosete paikade lähedal ja veel hiljem loobuti võitlemisest teatavatel pühadel päevadel. Järgmisena hakati üldiselt tunnustama varjupaigaõigust, pakuti kaitset poliitilistele põgenikele.

²² Selliselt arenes sõjapidamine järkjärgult ürgsest inimjahist hilisemate „tsiviliseeritud” rahvaste organiseerituma süsteemini. Kuid vaenulikkus asendub ühiskonnas sõbraliku hoiakuga vaid väga aeglaselt.

2. SÕJA ÜHISKONDLIK VÄÄRTUS

¹ Möödunud ajastutel käivitasid ägedad sõjad ühiskonnas muutusi ja hõlbustasid uute ideede omaksvõtmist, mida poleks loomulikult teel toimunud kümne tuhande aasta jooksul. Nende sõja teatavate eeliste eest maksti kohutavat hinda sellega, et ühiskond paisati ajutiseks metslusesse tagasi, sest tsiviliseeritud mõistus pidi taanduma. Sõda on tugev ravim, väga kallis ja erakordselt ohtlik: kuigi see ravib sageli ühiskonna teatavaid häireid, tapab ta mõnikord patsiendi või hävitab ühiskonna.

² Pidev vajadus riigikaitse järele tekitab ühiskonnas palju uusi ja kõrgemat tüüpi kohandumisi. Tänapäeva ühiskond kasutab tervet hulka kasulikke uuendusi, mis olid algul ainult sõjalise iseloomuga. Isegi tants on kujunenud tänu sõjale, sest üks selle varaseid vorme oli rividrill.

³ ¶ Sõda on andnud varastele tsivilisatsioonidele järgmisi sotsiaalseid väärtusi:

⁴ 1. sundis järgima distsipliini ja tegema koostööd;

⁵ 2. stimuleeris meelekindlust ja julgust;

⁶ 3. soodustas rahvustunde teket ja tugevdas seda;

⁷ 4. hävitas nõrgad ja kõlbmatud inimesed;

⁸ 5. hajutas illusioonid ürgsest võrdsusest ja tekitas ühiskonnas selekteeriva kihistumise.

⁹ ¶ Sõjal on olnud arengu ja selektsiooni seisukohalt teatav väärtus, kuid see tuleb nagu orjuski tsivilisatsiooni edasi liikudes aegamööda maha jätta. Vanaaja sõjad edendasid reisimist ja kultuurisidemeid, kuid nüüdisaegsed transpordi- ja sidepidamisviisid täidavad neid eesmärke paremini. Vanaaja sõjad tugevdasid rahvaid, kuid tänapäevased võitlused lõhestavad

tsiviliseeritud kultuuri. Iidsed sõjad tegid suurt hävitustööd vähemarenenud rahvaste seas; nüüdsed konfliktid hävitavad lõpptulemusena valikuliselt just parimaid inimtüvikondi. Varased sõjad edendasid organiseeritust ja tõhusust, tänapäeval täidab tootmine neid eesmärke. Sõda oli möödunud aegade ühiskonnas pärm, mis surus tsivilisatsiooni edasi; nüüd saavutatakse parem tulemus auahnuse ja leidlikkusega. Iidsed sõjad toetasid sõjaka Jumala kontseptsiooni, kuid nüüdisaegsele inimesele on öeldud, et Jumal on armastus. Sõjal on minevikus olnud paljuski väärtuslik roll, see on täitnud tsivilisatsiooni ülesehitamisel vältimatute tellingute osa, kuid kultuuriliselt on see kiiresti pankrotistumas, sest ei suuda tuua ühiskonnale kasu, mis oleks mingil viisil võrreldav sõja puhkemisega kaasnevate kohutavate kaotustega.

¹⁰ Kunagi kasutasid arstid aadrilaskmist paljude tööde ravimiseks, kuid nüüd on nad avastanud enamiku haiguste raviks paremaid viise. Ning ka sõda kui rahvusvaheline verevalamine peab kindlasti asenduma paremate meetoditega, millega rahvaste tõbesid ravida.

¹¹ Urantia rahvad on juba alustanud natsionalistlike sõjardite ja töösturite vahelist hiigelvõitlust ning see konflikt on paljuski analoogiline karjakasvatajast küti ja põllumehelise vahelise ajastuid kestnud võitlusega. Ent isegi kui töösturid sõjardite üle kord võidu saavutavad, tuleb neil vältida mitmeid muid ohte. Urantial kaasnevad õitselepuhkeva tööstusega järgmised ohud:

¹² 1. tugev nihe materialismi, vaimupimeduse poole;

¹³ 2. rikkuse ja võimu kummardamine, väärtushinnangute moondumine;

¹⁴ 3. luksuse pahed, kultuuriline ebaküpsus;

¹⁵ 4. loiduse ja ükskõikse teenimise üha kasvav oht;

¹⁶ 5. ebasoovitava rassilise lodevuse, bioloogilise allakäigu kasv;

¹⁷ 6. standardiseeritud tootmisorjuse, isiksuse taandarengu oht. Töö õilistab, kuid rühmamine nürstab.

¹⁸ ¶ Militarism on autokraatlik ja julm — metsik. See edendab vallutajate seas sotsiaalset organiseeritust, kuid lagundab vallutatute ühiskonna. Industrialism on tsiviliseeritum ning selle teostamisel tuleks edendada algatusvõimet ja soodustada individualismi. Ühiskond peaks igal võimalikul viisil soosima omanäolisust.

¹⁹ Ärge tehke seda viga, et ülistate sõda — pigem vaadake, mida see on ühiskonnale andnud, et võiksite paremini ette kujutada, mida selle aseained peaksid tsivilisatsiooni edasiarenemiseks pakkuma. Ja kui piisavaid aseaineid ei ole, võite olla kindlad, et sõjad jätkuvad veel kaua.

²⁰ Inimene hakkab pidama rahu normaalseks eluviisiks alles siis, kui ta on sügavalt ja korduvalt veendunud, et rahu on tema aineliseks heaoluks parim. Ja mitte enne, kui ühiskond on leidnud rahumeelsed aseained, mis rahuldavad loomupärase kalduvuse anda aeg-ajalt vabad käed kollektiivsele tungile vallandada neid ikka ja jälle kogunevaid emotsioone ja energiad, mis kuuluvad inimliigi enesesäilitamisreaktsioonide hulka.

²¹ Aga vähemalt möödaminnes tuleks sõda hinnata kui kogemuste kooli, mis sundis ülbete individualistide rahvast allutama end tugevasti koondunud valitsevale võimule — üldjuhile. Vanaaegne sõda selekteeris juhtideks sünnipäraselt suuri inimesi, kuid nüüdisaegne sõda seda enam ei tee. Et leida ühiskonnale juhid, tuleb nüüd pühenduda rahumeelsetele vallutustele tootmise, teaduse ja sotsiaalsete saavutuste alal.

3. VARASED INIMÜHENDUSED

¹ Kõige primitiivsemas ühiskonnas oli *kari* kõik, isegi lapsed olid selle karja omand. Kui perekond arenes, võttis see karjalt laste kasvatamise üle, tekkinud suguvõsad ja hõimud aga asusid karja kui sotsiaalse üksuse asemele.

² Perekonna löid sugutung ja emaarmastus. Kuid tõeline valitsus ilmus alles siis, kui hakkasid moodustuma perekonnast kõrgemad rühmad. Perekonna-eelsetel karjaelul aegadel olid juhtideks mitteametlikult valitud isikud. Aafrika bušmanid ei ole sellelt primitiivselt tasandilt kaugemale arenenudki, nende karjal ei ole pealikuid.

³ ¶ Perekonnad olid veresidemete kaudu ühendatud suguvõsadeks, sugulaste rühmadeks, mis arenesid hiljem hõimudeks, territoriaalseteks kogukondadeks. Sõjad ja väline surve sundisid sugulasrühmi hõimulule üle minema, kuid neis varastes ja primitiivsetes rühmades hoidsid teatavat sisemist rahu kaubanduslikud suhted.

⁴ Rahvusvahelised kaubandusorganisatsioonid edendavad Urantial rahu palju paremini kui unisusliku rahuliikumise sentimentaalne targutamine. Kaubandussuhteid on hõlbustanud keele areng ja siidevahendite ning transpordi täiustumine.

⁵ Ühtse keele puudumine on raturühmade kasvu alati takistanud, kuid raha on saanud nüüdisaegse kaubanduse universaalseks keeleks. Tänapäevast ühiskonda hoiab suures osas koos tööstustoodete turg. Kasumiiha on vägev tsiviliseerija, kui sellele lisandub soov head teha.

⁶ ¶ Varastel aegadel ümbritsesid igat hõimu hirmu ja kahtluste kontsentrilised ringid, mistõttu oli tavaks kõik võõrad tappa, hiljem aga orjastada. Sõprus tähendas vanasti suguvõsasse vastuvõtmist ja inimest arvati sellesse kuuluvat ka pärast surma — see oli üks varasemaid ettekujutusi igavesest elust.

⁷ Vastuvõtutseremoonia seisnes üksteise vere joomises. Mõnes rühmas vahetati verejoomise asemel sülge, millest sai iidisel ajal alguse ka praegune seltskondlik suudlemiskomme. Ja kõik ühinemistseremooniad, nii abiellumised kui ka suguvõsasse vastuvõtmised, lõppesid alati pidusöögiga.

⁸ Hilisemal ajal lahjendati verd punase veiniga ja lõpuks pandi vastuvõtutseremooniale pitsi ainuüksi veiniga: veinikarikad löödi kokku ja vein joodi ära. Heebrealased kasutasid veidi teistsugust vastuvõtutseremooniat. Nende araablastest esivanemad lasid kandidaadil mõne hõimuliikme suguorganil kätt hoides vande anda. Heebrealased kohtlesid vastuvõetud võõraid lahkelt ja sõbralikult. „Võõras, kes asub teie juures, olgu teie keskel nagu päriselanik; armasta teda nagu iseennast.”

⁹ „Sõprus külalisega” oli ajutine külalislahkus. Kui külaline lahkus, murti mingi nõu pooleks ja anti pool sellest talle kaasa, et see oleks tulevikus soovitusel kolmandale isikule, kes külla saabub. Külalised maksid lahkuse eest tavaliselt jutustustega oma reisidest ja seiklustest. Vanaaja jutuvestjad said nii populaarseks, et lõpuks keelasid tavad jahi- ja viljakoristushoo ajal nende tegevuse.

¹⁰ Esimesed rahulepingud olid „veresidemed”. Kahe sõdiva hõimu rahusaadikud kohtusid, avaldasid vastastikku lugupidamist ning torkisid siis oma nahka, kuni veri voolama hakkas. Seejärel imesid nad teineteise verd ja kuulutasid välja rahu.

¹¹ Varaseimad rahumissioonid koosnesid meestest, kes tõid kunagiste vaenlaste suguliseks rahuldamiseks kaasa valitud neide, kusjuures suguiha rahuldamiseks kasutati sõdimisiha vaigistamiseks. Selliselt austatud hõim tegi vastukülaskäigu ja pakkus oma neide, mispeale oli rahu kindlalt jalule seatud. Peagi lubati ka hõimujuhtide perede vahelisi segaabielsid.

4. SUGUKONNAD JA HÕIMUD

¹ Esimene raturühm oli perekond, sellele järgnesid sugukond, hõim ja hiljem rahvas, millest sai lõpuks nüüdisaegne territoriaalriik. Suurt lootust annab asjaolu, et raturühmad on arenenud praeguseks juba ammu veresidemetest kaugemale, hõlmates terveid riike, kuigi Urantia rahvad kulutavad sõdadeks valmistumisele ikka veel suuri summasid.

² Sugukonnad olid hõimusisesed veresidemetega ühendatud rühmad, kes võlgnesid oma olemasolu teatavatele ühistele huvidele, näiteks:

- ³ ¶ 1. pärinemine ühisest esivanemast;
- ⁴ 2. truudus samale usutootemile;
- ⁵ 3. sama murde rääkimine;
- ⁶ 4. ühine elupaik;
- ⁷ 5. samade vaenlaste kartmine;
- ⁸ 6. ühised sõjalised kogemused.

⁹ ¶ Sugukondade juhid allusid alati hõimujuhile, sest varased hõimuvallitsused olid sugukondade vabad konföderatsioonid. Austraalia põliselanikel ei ole hõimu tüüpi valitsust veel välja kujunenud.

¹⁰ Rahuaegsed sugukonnajuhid valitsesid tavaliselt emaliinis, sõjaaegsed hõimujuhid seadsid sisse isaliini. Hõimujuhtide ja varajaste kuningate õukondadesse kuulusid sugukondade pead, keda tavatseti kutsuda kuninga ette mitu korda aastas. Sugukondadel oli kohaliku omavalitsuse süsteemis tähtis otstarve, kuid nad pidurdasid oluliselt suurte ja tugevate riikide arengut.

5. VALITSUSE ALGED

¹ Iga iniminstiitutsioon on saanud kunagi alguse; tsiviilvalitsus on nagu abielu, tootmine ja religioongi järkjärgulise evolutsiooni tulemus. Varased sugukonnad ja ürgsed hõimud arenesid vähehaaval inimvalitsuste järjestikusteks klassideks, mis on tulnud ja läinud, kuni on jõutud kahekümnenda sajandi teist kolmandikku iseloomustavate sotsiaal- ja tsiviilregulatsiooni vormideni.

² Perekonnaüksuste, veresuguluses olevate perede rühmituste järkjärgulise tekkimisega juurdusid sugukonna organisatsioonis valitsuse alused. Esimene tõeline valitsemisorgan oli *vanematekog*. Sellesse korraldavas rühma kuulusid vanad mehed, kes olid millegi poolest eriti silma paistnud. Ka barbaarsed inimesed hindasid juba varakult tarkust ja kogemusi ning nüüd algas pikk vanemate ülemvõimu ajajärk. See vanuse oligarhia arenes järk-järgult patriarhaadiideeks.

³ Varases vanematekogus olid potentsiaalselt olemas kõik valitsemisfunktsioonid: täidesaatev, seadusandlik ja kohtuvõim. Oma aja tavade tõlgendamisel toimus see kogu kohtuna: uusi sotsiaalseid viise sisse seades oli seadusandlik kogu, oma korralduste ja käskude täitmist nõudis täidesaatva koguna. Nõukogu esimees oli üks hilisema hõimujuhi eelkäijaid.

⁴ Mõnel hõimul olid naistekogud ja paljudel hõimudel aeg-ajalt ka naisvalitsejaid. Teatavad punase inimese hõimud pidasid kinni Onamonalontoni õpetusest, järgides ühtset „seitsmeliikmelise kogu” reeglit.

⁵ ¶ Inimkonnal pole kerge olnud selgeks saada, et vaidlusringid ei suuda hoida rahu ega juhtida sõda. Algelistest „kärjatest” oli harva kasu. Rahvas mõistis varakult, et sugukonnajuhtide rühma juhitud armeel pole lootust võita tugevat ühe mehe käsutatud armeed. Sõjad on alati kuningaid loonud.

⁶ ¶ Algul valiti sõjaaja juhid ainult armeeteenistusseks ning nad loovutasid rahu ajal osa oma võimust, täites siis vaid sotsiaalsema iseloomuga ülesandeid. Ent järk-järgult hakkasid nad ka vahepealsetel rahu perioodidel võimu omandama, valitsedes ühest sõjast teiseni. Nad hoolitsesid sageli selle eest, et sõdadel poleks liiga pikki vaheaegu. Need varased sõjaaja juhid ei armastanud rahu.

⁷ Hilisematel aegadel valiti juhte ebatavalise kehaehituse või silmapaistvate isiksuseomaduste põhjal täitma ka muid ülesandeid peale sõjapidamise. Punastel inimestel oli sageli kaks juhti — indiaanipealik ehk rahuaja juht, ja sõjaaja juht, kusjuures viimase seisus oli päritav. Rahuaja valitsejad olid ka kohtunikud ja õpetajad.

⁸ Mõningaid varaseid kogukondi valitsesid ravitsejad, kes tegutsesid sageli juhina. Üks inimene võis olla nii preester, arst kui ka juht. Varased kuningaseisuse tunnused olid üsna sageli preestrirõivastuselt üle võetud sümbolid või embleemid.

⁹ Nende astmete kaudu tekkiski järk-järgult valitsemise täidesaatev haru. Sugukondade ja hõimude nõukogud jäid nõuandvateks organiteks, olles hiljem ilmunud seadusandliku ja kohtuvõimu eelkäijad. Aafrikas on kõik need algelised valitsusvormid tänapäeval erinevates hõimudes tegelikult olemas.

6. MONARHISTLIK VALITSUS

¹ Tegelik riigivõim tekkis alles siis, kui juht omandas täieliku täidesaatva võimu. Inimene mõistis, et tõhus valitsus tekib vaid juhul, kui usaldada võim üksikisiku kätte, mitte tühipaljust ideed toetada.

² Valitsejaamet võrsus perekondliku autoriteedi või rikkuse ideest. Kui kohalik patriarhaalne kuningas sai tõeliseks kuningaks, nimetati teda mõnikord „oma rahva isaks”. Hiljem arvati, et kuningad pärinevad kangelastest. Veelgi hiljem muutus valitsejaseisus päritavaks, sest kuningad usuti olevat jumalikku päritolu.

³ Päritava kuningavõimuga hoiti ära anarhia, mis varem kuninga surma ja tema järeltulija võimuletuleku vahelisel ajal nii suurt laastamistööd tegi. Perekonnal oli bioloogiline pea, sugukonnal loomulikult kujunev juht, hõimul ja hiljem riigil aga loomulikult teel kujunevat juhti ei olnud ja see oli veel üks põhjus, miks juhi-kuninga seisus päritavaks muudeti. Samuti põhines kuninglike perekondade ja aristokraatia idee sugukondades esinenud „nime omamise” taval.

⁴ Pealegi peeti kuningaseisuse pärimisõigust üleloomulikuks, sest arvati, et kuningate veri pärineb Vürst Caligastia ainestunud kaaskonna aegadest. Kuningatest said fetišeeritud isikud, keda ülemäära kardeti, nii et õukonnas võeti kasutusele eriline kõnevorm. Alles hiljaaegu usuti, et kuningate puudutus võib ravida haigusi, ja mõned Urantia rahvad arvavad praegugi, et nende valitsejad on jumalikku päritolu.

⁵ Endiste aegade ebajumalast kuningat hoiti sageli avalikkuse eest varjul: teda peeti liiga pühaks, et näidata muul ajal peale pidupäevade ja pühade. Tavaliselt valiti keegi teda esindama ja sellest tavast pärineb ka peaministriamet. Esimene valitsusametnik oli toiduküsimuste korraldaja, temale järgnesid peagi teised. Valitsejad määrasid varsti oma esindajad kaubandus- ja religiooniküsimustes, valitsuskabineti väljakujunemine oli otsene samm teel, mis muutis täitevõimu mitteisikuliseks. Neid endisaegsete kuningate abilisi hakati aktsepteerima ülikkonnana ja kui naistest hakati rohkem lugu pidama, omandas kuninga naine järk-järgult kuninganna väärrika seisuse.

⁶ ¶ Südametunnistusega valitsejad saavutasid suure võimu tänu mürgi avastamisele. Varase õukonna maagia oli saatanlik: kuninga vaenlasi tabas peagi surm. Ent ka kõige despootlikum türann allus teatavatele kitsendustele, teda piiras vähemalt alatine hirm saada mõrvatud. Ravitsejad, nõiatohtrid ja preestrid on alati kuningaid tugevasti ohjeldanud. Hiljem avaldasid piiravat mõju maaomanikud, aristokraatia. Ning sugukonnad ja hõimud korraldasid ikka ja jälle ülestõuse, et oma despoote ja türanne lihtsalt kukutada. Kui kukutatud valitsejad surma mõisteti, anti neile sageli võimalus teha enesetapp, millest pärineb ka iidne sot-

siaalne komme teatavatel juhtudel enesetapp sooritada.

7. ALGELISED KLUBID JA SALASELTSID

¹ Esimesed ühiskonnarühmad olid määratud vere-sugulusega, nende ühinemisel tekkisid sugulaste hõimud. Järgmiseks suurendasid rühma segaabelud ja sellest tulenev liithõim oligi esimene tõeline poliitiline üksus. Edasiseks sammuks ühiskonna arengus sai religioossete kultuste ja poliitiliste klubide väljaaremine. Need ilmusid algul salaseltsidena ning olid esiti täiesti religioossed, hiljem muutusid aga korraldavateks organiteks. Algul olid need meesteklubid, hiljem ilmusid ka naisteseltsid. Peagi jagati need kahte klassi: sotsiaalpoliitilised ja usulis-müstilised rühmad.

² ¶ Need ühingud olid salajased paljudel põhjustel, näiteks:

³ 1. hirm tekitada mõne tabu rikkumisega valitsejates meelepaha;

⁴ 2. soov läbi viia usuriitusi, mida pooldas vähe-mus;

⁵ 3. väärtuslike „vaimsete” või ärisaladuste hoidmine;

⁶ 4. mingi erilise nõiduse või maagia kasutamine.

⁷ ¶ Just nende ühingute salajasus andis kõigile liikmetele võimu ülejäänud hõimu üle. Saladuslikkus apelleerib ka edevusele, ühingusse vastuvõetud kuu-lusid omal ajal ühiskonna aristokraatiasse. Pärast pidulikke ühingusse vastuvõtmist tohtisid poisid koos meestega küttida, enne seda korjasid nad koos naistega vilju. Murdeekatsetel läbikukkumine, mis tähendas ebameheliikkust ning meeste tegevusaladest eemale, naiste ja laste seltsi jäämist, oli ülimalt alandav, hõimu poolt häbitav. Läbikukkunutel ei lubatud ka abielluda.

⁸ ¶ Ürginimesed õpetasid oma noorukitele väga varakult suguelu piiramist. Oli tavaks võtta poisid mur-deea saabudes kuni abiellumiseni vanemate juurest ära ning usaldada nende õpetamine ja kasvatamine meeste salaseltsidele. Klubide üheks põhifunktsiooniks oli noormehi ohjeldada, vältimaks ebaseaduslike laste sündi.

⁹ Äriline prostitutsioon algas siis, kui meesteklubid hakkasid teistest hõimudest pärinevate naiste kasutamise eest maksma. Kuid varasemad rühmad olid seksuaalsest kombelõtvusest tähelepanuväärselt vabad.

¹⁰ Murdealise vastuvõttuseremoonia kestis tavaliselt viis aastat. Neis tseremooniates oli palju enesepiimist ja valusaid sisselõikeid. Niisuguse salaühingu

vastuvõturiitusena kasutati esmakordselt ümberlõikamist. Murdealise vastuvõtmisel lõigati tema kehale hõimumärgid, ka tätoveeringud said alguse neist liikmemärkidest. Piinamine koos paljude loobumistega pidi noormehi karastama, õpetama neile tegelikku elu koos selle paratamatute raskustega. Seda eesmärki täidavad paremini hiljem ilmunud kehalised mängud ja spordivõistlused.

¹¹ Ent salaühingud püüdsid noorukeid ka moraal-selt täiustada; üks murdeatseremoonia põhieesmärke oli mõjutada poisse teiste meeste naisi rahule jätma.

¹² Pärast aastatepikkust karmi distsipliini ja koolitust anti noormeestele vahetult enne abiellumist tavaliselt lühike puhke- ja vabaduseaeg, mille järel nad pöördusid tagasi, et abielluda ja allutada end kogu eluks hõimutabudele. See iidne komme on püsinud praegusajani kui rumal ettekujutus vajadusest „sarvi maha joosta”.

¹³ ¶ Paljud hilisemad hõimud lubasid ka naistel salaklubisid moodustada, et valmistada noori tütarlapsi ette naise- ja emakohustusteks. Pärast vastuvõtmist loeti tütarlapsi abiellumiskõlblikeks ning neil lubati osaleda „pruudinäitusel”, tolaeagsel seltskonnadebütantide peol. Varakult tekkisid ka naisteordud, mille liikmed andsid töötuse mitte kunagi abielluda.

¹⁴ Kui vallaliste meeste ja naiste rühmad hakkasid moodustama eraldi organisatsioone, tekkisid peagi ka avalikud klubid. Need ühendused olid tegelikult esimesed koolid. Kuigi meeste ja naiste klubid kaldusid sageli üksteist taga kiusama, katsetasid mõned arenumad hõimud pärast Dalamatia õpetajatega kokku-puutumist ka ühise hariduse andmist mõlemale soole mõeldud internaatkoolides.

¹⁵ ¶ Salaühingud aitasid peamiselt just oma vastuvõttuseremooniate saladuslikkusega kaasa sotsiaalse-kastide kujunemisele. Algul kandsid nende ühingu-te liikmed maske, et uudishimulikke oma leinariitustelt — esivanemate kummardamiselt — eemale hirmutada. Hiljem kujunes see rituaal pooleldi spiritistlikuks koosolekuks, kuhu ilmusid väidetavasti tondid. Iidsed „uue sünni” ühingud kasutasid oma märke ja erilist salakeelt, nad loobusid teatavatest toitudest ja jookidest, käisid öösiti korda pidamas ja osalesid väga mitmesugustes ühiskondlikes tegevustes.

¹⁶ Kõik salaühingud sundisid andma vannet, nõudsid ustavust ja õpetasid pidama saladusi. Ordud tekitasid massides aukartust ning hoidsid neid oma kontrolli all; nad olid ka omakohut kasutavad korralve-ühingud. Hõimudevaheliste sõdade ajal olid nemad esimesed salaluurajad ja rahuajal esimene salapolitseid.

Nende suurim teene oli see, et nad panid südametunnistusetega kuningaid oma elu pärast kartma. Vastukaa- luks moodustasid kuningad oma salapolitseid.

¹⁷ Nendest ühingutest tekkisid esimesed poliitilised parteid. Esimene parteiline valitsus koosnes „tugeva- test” „nõrkade” vastu. Valitsused vahetusid iidsel ajal ainult pärast kodusõda, mis tõendas piisavalt, et nõr- gad olid tugevaks saanud.

¹⁸ Kaupmehed kasutasid neid klubisid võlgade sis- senõudmiseks ja valitsejad maksude kogumiseks. Maksustamine on olnud pikaajaline võitlus, selle üks varase maid vorme oli kümnis, üks kümnendik jahi- või sõjasaagist. Makse koguti algselt kuninga õukonna ülalpidamiseks, kuid siis leiti, et seda on lihtsam teha, kui neid nimetada annetusteks templiteenistuse toe- tuseks.

¹⁹ Salaühendused arenesid aegamööda esimesteks heategevusorganisatsioonideks ja hiljem varajasteks usuühinguteks — kirikute eelkäijateks. Lõpuks tekkis ka hõimudevahelisi seltse, mis olid esimesed rahvus- vahelised ühingud.

8. ÜHISKONNAKLASSID

¹ Inimolendite vaimse ja füüsilise ebavõrdsuse tõt- tu tekivad paratamatult ühiskonnaklassid. Sotsiaalselt kihistumata on vaid kõige algelisemad ja kõige arene- numad maailmad. Tsivilisatsiooni koidikul ei ole ühis- konnakihtide eristumine veel alanud, kuid valgusesse ja ellu asetunud maailmas on need kõigile vahepeal- setele arenguastmetele iseloomulikud inimkonna jao- tuspiirid suures osas kustunud.

² Metslusest barbaarsusesse astuvas ühiskonnas kaldusid inimesed jagunema klassidesse üldiselt järg- mistel põhjustel:

³ 1. *sünnipärased* omadused — kokkupuude, su- gulus ja abielu; esimesed sotsiaalsed eristumised toi- musid soo, vanuse ja juhiga omatava veresuguluse alu- sel;

⁴ 2. *individuaalsed* omadused — võimekuse, vastupidavuse, osavuse ja meelekindluse tunnustami- ne; peagi hakati tunnustama ka keeleoskust, teadmisi ja üldist arukust;

⁵ 3. *juhus* — sõjad ja ränded lahutasid inimrüh- mi. Klasside arengut mõjutasid tugevasti vallutused ja võitja suhe võidetutega; orjus jagas ühiskonna esma- kordselt kaheks põhirühmaks — vabadeks inimesteks ja orjadeks;

⁶ 4. *majanduslikud* põhjused — rikkad ja vae- sed. Rikkus ja orjade omamine sai ühe ühiskonnaklas- si tekkimise aluseks;

⁷ 5. *geograafilised* põhjused — klasside teket mõjutab, kas rühm elas linnas või maal. Linn ja maa on aidanud kaasa karjakasvataja-põllumehe ja kaup- mehe-ettevõtja eristumisele, kellel on erinevad seisu- kohad ja reageeringud;

⁸ 6. *sotsiaalsed* põhjused — klassid on moodus- tunud järk-järgult vastavalt üldlevinud hinnangute- le erinevate rühmade sotsiaalse väärtuse kohta. Vara- seim seda liiki jagunemine oli muu hulgas eristumine preestriteks ja õpetajateks, valitsejateks ja sõjamees- teks, kapitalistideks ja kaupmeesteks, lihttöölisteks ja orjadeks. Ori ei saanud kunagi kapitalistiks, kuigi pal- gatööline võis vahel kapitalistide ridadesse astuda;

⁹ 7. *kutsealad* — mida enam tekkis kutsealad, seda rohkem jagunesid nad kastidesse ja gildidesse. Töötajad jagunesid kolme rühma: õpetatud klassid, kuhu kuulusid ka ravitsejad, oskustöölised ja lihttöö- lised;

¹⁰ 8. *usulised* põhjused — varased kultuslikud ringid tekitasid sugukondades ja hõimudes omi klasse ning preestrite vagadus ja salapära on määranud nad juba ammu eraldi ühiskonnarühma;

¹¹ 9. *rassilised* põhjused — kahe või enama rassi elu ühes riigis või territoriaalük suses põhjustab tava- liselt kastide tekkimist nahavärvuse alusel. Nii India kui ka varase Egiptuse kastisüsteem tekkis algselt na- havärvuse järgi;

¹² 10. *vanus* — noorus ja küpsus. Hõimus jäi poiss isa surmani tema hoole alla, tüdruk jäi ema hoole alla kuni abiellumiseni.

¹³ Ühiskonnaklasside paindlikkus ja nihkumine on arenevas ühiskonnas vältimatu, ent kui *klassist* saab *kast*, kui ühiskonnakihid kinnistuvad, paranda- takse sotsiaalset stabiilsust isikliku algatuse vähenda- mise teel. Sotsiaalne kast lahendab inimese jaoks oma koha leidmise tootmises, kuid kärbib järsult indiviidi arengut ja peaaegu välistab sotsiaalse koostöö.

¹⁴ Loomulikul teel ühiskonnas moodustunud klas- sid püsivad seni, kuni inimene saavutab järk-järgult nende arengulise kadumise edasiliikuva tsivilisatsioo- ni järgmiste bioloogiliste, intellektuaalsete ja vaimsete ressursside aruka kasutamise teel:

¹⁵ 1. rassitüvikondade bioloogiline uuendamine — vähemarenenud inimtüvikondade valikuline likvi- deerimine. Sel on kalduvus kaotada palju surelike va- helist ebavõrdsust;

¹⁶ 2. bioloogilise täiustamise tulemusena tekkiva ajupotentsiaali arendamine koolituse teel;

¹⁷ 3. surelike sugulus- ja vendlustunnete religioos- ne turgutamine.

¹⁸ ¶ Kuid need vahendid kannavad tõelist vilja alles kaugete aastatuhandete pärast, ehkki nende kultuurilise progressi kiirendamistegurite arukas, tark ja *kan-natlik* rakendamine ilmneb suurel määral ka kohese sotsiaalse täiustumisena. Religioon on võimas kang, mis tõstab tsivilisatsiooni kaosest välja, kuid see on võimalik vaid siis, kui terve ja normaalne mõistus tugineb tervele ja normaalsele pärilikkusele.

9. INIMÕIGUSED

¹ Loodus ei anna inimesele õigusi, vaid ainult elu ja maailma, kus elada. Loodus ei anna isegi õigust elada, nagu võiks järeldada, kui mõelda, mis tõenäoliselt juhtub relvitu mehega, kes satub ürgmetsas silmitsi näljase tiigriga. Ühiskonna esmane kingitus inimesele on turvalisus.

² ¶ Ühiskond pani järk-järgult oma õigused maksma ning praegusel ajal on need:

- ³ 1. toiduga kindlustamine;
- ⁴ 2. sõjaline kaitse — turvalisus tänu valmisolekule;
- ⁵ 3. sisemise rahu säilitamine — individuaalse vägivalla ja sotsiaalse korratuse vältimine;
- ⁶ 4. suguelu piiramine — abielu, perekonnainstitutsioon;
- ⁷ 5. vara — omandiõigus;
- ⁸ 6. isikute- ja rühmadevahelise konkurentsi soodustamine;
- ⁹ 7. noorte harimise ja koolituse korraldamine;
- ¹⁰ 8. kaubanduse ja majandustegevuse edendamise — tootmise arendamine;
- ¹¹ 9. töötingimuste ja hüvituste täiustamine;
- ¹² 10. usuvabaduse kindlustamine, et kõiki teisi ühiskondlikke tegevusi ülendada vaimse motivatsiooni abil.

¹³ ¶ Kui õigused on nii vanad, et nende päritolu pole teada, nimetatakse neid sageli *sünnipärasteks õigusteks*. Kuid inimõigused ei ole tegelikult sünnipärased, vaid täiesti sotsiaalsed. Nad on suhtelised ja pidevalt muutuvad, olles vaid mängureeglid — inimestevahelise konkurentsi pidevalt muutuvaid nähtusi valitsevad suhete tunnustatud kohandused.

¹⁴ Seda, mida ühel ajajärgul peetakse õiguseks, võidakse teisel ajal selleks mitte pidada. Vigaseid ja mandunud pole jäänud suurel hulgal püsima mitte sellepärast, et neil oleks sünnipärane õigus kahekümnenda sajandi tsivilisatsiooni sellisel koormata, vaid lihtsalt seepärast, et ajastu ühiskond, tavad, seda dikteerivad.

¹⁵ Keskaja Euroopas tunnustati väheseid inimõigusi, iga inimene kuulus sel ajal kellelegi teisele ja õigused olid ainult riigi või kiriku antud privileegid või soosingu märgid. Ning mäss selle eksimuse vastu oli niisama ekslik, sest see tõi usu, et kõik inimesed on sündinud võrdsetena.

¹⁶ Nõrgad ja alaväärtuslikud on alati võidelnud võrdsete õiguste eest. Nad on alati nõudnud, et riik peab sundima tugevaid ja arenenumaid nende vajadusi rahuldama ning kompenseerima muul viisil neid puudujääke, mis on liigagi sageli nende enda ükskõiksuse ja laiskuse loomulik tulemus.

¹⁷ Kuid see võrdsuseideaal on tsivilisatsiooni sünnitist, looduses seda ei leidu. Ka kultuur ise näitab ilmekalt inimeste loomupärast ebavõrdsust, sest inimeste võimed selle viljelemiseks on väga ebavõrdsed. Arvata loomupärase võrdsuse äkiline ja mitteevolutsiooniline teostumine paiskaks tsiviliseeritud inimese kiiresti tagasi ürgsete ajajärgude tahumatute eluviiside juurde. Ühiskond ei saa pakkuda kõigile võrdseid õigusi, kuid saab lubada, et hoolitseb igäühe erinevate õiguste õiglase ja võrdse teostumise eest. Ühiskonna töö ja kohustus seisneb selles, et anda looduslapsel õiglane ja rahulik võimalus hankida endale elatist, jätkata sugu ja tunda teatavat eneserahulolu ning need kolm kokku moodustavad inimliku õnne.

10. ÕIGLUSE ARENG

¹ Loomulik õiglus on inimese enda loodud teooria, see ei ole reaalsus. Looduses on õiglus puhtteoreetiline, täielik fiktsioon. Loodus pakub vaid üht liiki õiglust — tagajärgede vältimatut vastavust põhjustele.

² Inimene näeb õiglust kui vahendit oma õiguste kättevõitmiseks ning seetõttu on õigluse mõiste järjest edasi arenenud. Õigluse mõiste võib olla vaimuandega meeles küll määrav, kuid see ei teki kosmosemaailmas täielikult väljaarenenuna.

³ Ürginimene seostas kõiki nähtusi isikuga. Surma korral küsis metslane mitte *mis*, vaid *kes* tappis. Seetõttu tahtmatut tapmist ei tunnustatud ja kuriteo eest karistades jäeti kurjategija motiiv täielikult arvestamata, otsus tehti vastavalt põhjustatud vigastusele.

⁴ ¶ Kõige varasemas ürgühiskonnas toimus avalik arvamus otseselt, seadust esindavaid ametnikke polnud vaja. Ürgses elus puudus privaatsus. Naabrid vastutasid üksteise käitumise eest, seetõttu oli neil õigus üksteise isiklikesse asjadesse sekkuda. Ühiskond juhindus põhimõttest, et rühmaliikmed peavad huvituma iga isiku käitumisest ja seda teataval määral kontrollima.

⁵ Juba väga varakult arvati, et tondid seavad ravitsejate ja preestrite kaudu õiglust jalule; nii said need klassid esimesteks kuritegude uurijateks ja seaduse-sindajateks. Varased kuritegude avastamisviisid seisnesid mürgi, tule ja valuga proovilepanemises. Need metsikud läbikatsumised olid vaid tahumatud kohtupidamisviisid, mis ei tarvitsenud tingimata vaidlust õiglaselt lahendada. Kui süüdlasele manustati mürki ja too hakkas oksendama, oli ta süütu.

⁶ Vanas Testamendis on kirjeldatud üht niisugust proovilepanekut, abielurikkumise süü kindlakstegetmist: kui mees kahtlustas oma naist truudusetuses, viis ta naise preestri juurde ja rääkis oma kahtlustest, misjärel preester valmistas pühast veest ja templipõrandalt võetud pühkmetest joogi. Pärast tseremooniat, kuhu kuulusid ka ähvardavad needused, sunniti süüdistatavat naist vastikut jooki jooma. Kuna ta oli süüdi, „läks needevesi temasse kibedaks piinaks ning ta köht paisus ja niuded kidusid, ja naine sai sajatuseks oma rahva seas”. Kui mõni naine suutis selle solgivee kurgust alla saada ning tal ei tekkinud juhtumisi füüsilisi haigusnähte, siis tunnustati ta oma armukadedada mehe süüdistustest priiks.

⁷ Neid julmi viise kasutati kuritegude avastamiseks mingil ajal peaaegu kõigis hõimudes. Moodsa aja duell kujutab endast jäänust sellest katse ja eksituse meetodist.

⁸ Pole ime, et heebrealased ja teised pooltsiviliseeritud hõimud kasutasid selliseid algelisi õigusemõistmisviise kolm tuhat aastat tagasi, kuid on vägagi hämmastav, et mõtlevad inimesed talletasid niisuguse barbaarsuse jäänuse hiljem pühakirjakogumikus. Järele mõeldes peaks saama selgeks, et ükski jumalik olend pole kunagi andnud surelikule inimesele abielutruuduse murdmise kahtluse puhul süü selgitamiseks ja kohtumõistmiseks nii ebaõiglasi juhiseid.

⁹ ¶ Ühiskond võttis juba varakult omaks kättemaksu: silm silma, elu elu vastu. Veretasu õigust tunnistasid kõik arenevad hõimud. Kättemaks sai ürgse elu eesmärgiks, kuid religioon on hiljem neid varaseid hõimutavasid oluliselt muutnud. Ilmutatud religiooni jutlustajad on alati kuulutanud: „„Minu käes on kättemaks,” ütleb Issand.” Tapmine kättemaksuna kirjutamata seaduse alusel ei erinenud varastel aegadel eriti praegusaja mõrvadest.

¹⁰ Levinud kättemaksmisviis oli enesetapp. Kui inimene polnud suutnud oma eluajal kätte tasuda, siis lootis ta surres, et tuleb kummitusena oma vaenlast piinama. Kuna see uskumus oli üldlevinud, siis piisas

vaenlasega kokkuleppele jõudmiseks tavaliselt ähvardusest sooritada tema ukse ees enesetapp. Ürginimene ei pidanud elu väga kalliks; enesetapud tühistel põhjustel olid väga levinud, kuid dalamaatlaste õpetused aitasid sellel kombel märgatavalt taanduda, eriti kuna neil hilisematel aegadel olid vaba aja ja mugavuste olemasolu ning religioon ja filosoofia muutnud elu magusamaks ja meeldivamaks. Selle kunagise kättemaksumetodi tänapäevane analoog on näljastreik.

¹¹ Üks arenenud hõimuseaduste varasemaid sõnastusi sätestas verivaenu üleandmise hõimu lahendada. Ent on imelik, et isegi siis sai mees oma naise karistust kartmata tappa, kui ta vaid oli naise eest täielikult tasunud. Tänapäeva eskimod jätvavad kuriteo, isegi mõrva eest karistamise ikka veel kannatanu pere otsustada ja täide viia.

¹² Veel üks edasimineku oli trahvide määramine karistuseks tabude rikkumise eest. Nendest trahvidest sai esimene avalik tulu. Veretasu asemele tuli ka „vereluna” maksmise komme. Kahjutasu maksti tavaliselt naiste või kariloomadega, alles palju hiljem hakati määrama kuriteo karistuseks tõelisi rahatrahve. Ning et karistuse mõte seisnes sisuliselt hüvitamises, kujunes kõigele, kaasa arvatud inimelu, lõppkokkuvõttes hind, mida sai kahjutasuks maksta. Heebrealased kaotasid vereluna maksmise kombe esimesena. Mooses õpetas, et nad ei tohi „võtta lunahinda tapja hinge eest, kes on surma väärt, vaid teda karistatagu surmaga”.

¹³ ¶ Selliselt mõistis õigust algul perekond, siis sugukond ja hiljem hõim. Tõeline õigusemõistmine algas siis, kui kättemaks läks erasikute ja sugulaste käest ühiskonnarühma, riigi kätte.

¹⁴ ¶ Kunagi oli väga levinud karistus elusalt põletamine. Seda tunnistasid paljud iidised valitsejad, kaasa arvatud Hammurapi ja Mooses; neist viimane käskis karistada paljude, eriti raske sugulise iseloomuga kuritegude eest tuleriidal põletamisega. Kui „preestri tütar” või mõni muu tähtis kodanik asus avaliku prostitutsiooni teele, tuli ta heebrea tavade kohaselt „tulega ära põletada”.

¹⁵ Reeturlikkus — oma hõimukaaslaste „äraandmine” või reetmine — oli esimene surmanuhtlusega karistatud kuritegu. Kariloomade varastamist karistati kõikjal ilma pikema jututa surmaga ning hobusevarguse eest on isegi viimasel ajal samamoodi karistatud. Ent aja möödudes leiti, et karistuse karmus ei aita kuritegusid ära hoida nii hästi kui karistuse möödapääsmatus ja kiirus.

¹⁶ Kui ühiskond jätvab kuriteod karistamata, paneb rühma pahameel end tavaliselt maksmata omakohtu

vormis. Pelgupaigaõigus andis võimaluse rühma äkilise viha alt pääseda. Omakohus ja duellide pidamine näitavad, et üksikisik ei anna isiklike arvete tasumist sugugi meelsasti riigi kanda.

11. SEADUSED JA KOHTUD

¹ Niisama raske kui otsustada, millal täpselt muutub koidikul öö päevaks, on tõmmata selgeid piire ühiskondlike tavade ja seaduste vahele. Ühiskondlikud tavad on seadused ja politsei-eeskirjad, mida alles koostatakse. Ammu juurdunud, piiritlemata tavad kalduvad kinnistuma täpseteks seadusteks, konkreetseteks eeskirjadeks ja kindlapiirilisteks ühiskondlikeks normideks.

² Seadus on algul alati negatiivne ja keelav, arenevates tsivilisatsioonides saab see üha positiivsemaks ja suunavamaks. Varane ühiskond toimis negatiivselt, andes indiviidile õiguse elada sel teel, et käskis kõiki teisi: „Sa ei tohi tappa!” Iga üksikisikule antud õiguse või vabadusega kärbiti kõigi teiste vabadusi ning seda saavutati tabude ehk ürgsete seadustega. Tabu on oma olemuselt negatiivne, sest ürgühiskonna korraldus oli täielikult negatiivne ja varane õigusemõistmine seisnes tabudest kinnipidamise nõudmises. Kuid need seadused kehtisid algselt ainult hõimukaaslaste suhtes, nagu oli hiljem ka heebrealastel, kes rakendasid paganatega suheldes teistsugust eetikakoodeksit.

³ Vande andmine pärineb Dalamatia aegadest, mil sellega püüti tunnistaja ütlusi tõesemaks muuta. Nende vannetega võeti enda peale needus. Varem poleks ükski inimene oma päritolurühma vastu tunnistanud.

⁴ ¶ Kuritegu oli hõimutavade üleastumine, patt tontide poolt valvatavate tabude rikkumine; suutmatust eristada kuritegu patust tekitas pikka aega segadusi.

⁵ Tapmine muutus tabuks inimese enda huvidest lähtudes, ühiskond muutis selle tabu pühaks ja traditsiooniliseks tavaks, religioon aga pühaks moraalseaduseks ning kõik kolm kokku aitasid muuta inimest turvalisemaks ja pühamaks. Ühiskond ei oleks neil varastel aegadel koos püsinud, kui õigustel ei oleks olnud religiooni tuge, sest ebausk oli pikkade arenguliste ajajärgude jooksul olnud nagu ühiskondlik ja moraalipolitsei. Kõik iidse aja inimesed väitsid, et nende esivanemad olid saanud vanad seadused, tabud, jumalalt.

⁶ Seaduses on kirja pandud ja kodifitseeritud inimeste pikaajalised kogemused, selles on kinnistunud ja seadustatud avalik arvamus. Ühiskondlikud tavad

olid kogunenud kogemustest algmaterjal, millest valitsejate mõistus hiljem kirjalikud seadused formuleeris. Iidsel kohtunikul polnud seadusi. Otsust tehes ütles ta lihtsalt: „Nii on tavaks.”

⁷ Kohtuotsustes pretsedentidele viitamisega püüavad kohtunikud kohandada kirjalikke seadusi ühiskonna muutuvate tingimustega. Selliselt kohandatakse järjest ühiskonna muutuvate tingimustega, säilitades samal ajal traditsioonide jätkuvuse.

⁸ ¶ Varalisi vaidlusi lahendati mitmel viisil, näiteks:

- ⁹ 1. vaidlusaluse vara hävitamise teel;
- ¹⁰ 2. jõuga — vaidlejate omavahelise võitlusega;
- ¹¹ 3. vahekohtus — otsustas keegi kolmas isik;
- ¹² 4. edasikaebusega vanematele — hiljem kohtule.

¹³ ¶ Esimesed kohtud olid reguleeritud rusikavõitlused ja kohtunikud lihtsalt võitluse vahekohtunikud. Nad hoolitsesid selle eest, et võitlus toimuks heakskiidetud reeglite kohaselt. Kohtu ees võitlust alustades teigi kumbki pool kohtunikule sissemaksu, et tasuda kuld ja trahv, mis tuli maksta pärast teiselt poolelt lüüasaamist. „Kel jõud, sel õigus.” Hiljem asendusid füüsilised löögid suuliste argumentidega.

¹⁴ Ürgse kohtumõistmise eesmärk ei olnud niivõrd olla õiglane kui just lahendada vaidlus ja hoida sellega ära edasine avaliku korra rikkumine ning isiklik vägivald. Ent ürginimene ei pannud eriti pahaks seda, mida praegu ebaõigluseks nimetatakse. Peeti enesest mõistetavaks, et need, kellel on võimu, kasutavad seda oma huvides. Vaatamata sellele näitab iga tsivilisatsiooni seisundit väga täpselt selle kohtute põhjalikkus ja õiglus ning kohtunike ausus.

12. TSIVIILVÕIMU JAOTUMINE

¹ Võimu kontsentreerumine valitsuse arenedes on toimunud suurte võitlustega. Universumi haldajad on kogemustest õppinud, et asustatud maailmade arenevaid rahvaid juhivad kõige paremini rahvaesinduslikud tsiviilvalitsused, kui hästikoordineeritud täidesaatva, seadusandliku ja kohtuvõimu vahel püsib õige võimutasakaal.

² ¶ Kui algeline võim põhines jõul, füüsilisel võimul, siis ideaalne valitsus on rahvaesinduslik süsteem, milles juhtimine põhineb võimetel. Barbaarsetel aegadel oli aga sõdu üldse liiga palju, et rahvaesinduslik

valitsus oleks saanud tõhusalt tegutseda. Pika võitluse võimude lahususe ja korralduste ühtsuse vahel võitis diktaator. Algelise vanematekogu varajased lahutatud volitused koondusid järk-järgult absoluutse monarhi kätte. Kui ilmusid tõelised kuningad, jäid vanemate rühmad pool-seadusandlikeks, poolkohtulikeks nõuandvateks organiteks; hiljem ilmusid kooskõlastava staatusega seadusandlikud kogud ja veel hiljem moodustati õigusemõistmiseks seadusandlikest kogudest eraldi ülemkohtud.

³ Kuningas oli tavade, algsete ehk kirjutamata seaduste täideviija. Hiljem kehtestas ta seadusandlikud aktid, milles oli kristalliseerunud avalik arvamus. Suureks edasimi nekuks ühiskonnas oli avalikku arvamust väljendav rahvakogu, mis ilmus küll vaid aegamööda.

⁴ Varaseid kuningaid piirasid tugevasti tavad — traditsioonid ehk avalik arvamus. Mõned Urantia rahvad on seadustanud need tavad viimasel ajal valitsuse alusdokumentideks.

⁵ ¶ Urantia surelikel on õigus vabadusele; nad peaksid looma omaenda valitsemissüsteemid; nad peaksid võtma vastu oma põhiseaduse või muu tsiviilvõimu õigusi ja halduseeskirju kajastava dokumendi. Ning seda teinud, peaksid nad valima oma juhtideks kõige kompetentsemad ja väärilisemad kaaslased. Seadusandliku võimu esindajateks tuleks valida vaid neid, kes on intellektuaalselt ja moraalselt võimelised neid pühasid kohustusi täitma, kõrgete ja ülemkohtute kohtunikeks aga vaid need, kellel on loomupäraseid võimeid ning kes on omandanud oma kogemustest palju tarkust.

⁶ Kui inimesed soovivad oma vabadust säilitada, peavad nad pärast vabaduseharta valimist hoolitsema selle targa, aruka ja kartmatu tõlgendamise eest, et vältitaks:

⁷ 1. täidesaatva või kohtuvõimu õigustamatut usurpeerimist;

⁸ 2. ebateadlike ja ebauskllike agitaatorite mahhinatsioonide;

⁹ 3. teaduse arengu aeglustumist;

¹⁰ 4. keskpärasuse võimutsemisest tekkivat ummikseisu;

¹¹ 5. pahatahtlike vähemuste domineerimist;

¹² 6. auahnete ja kavalate diktaatoriks pürgijate kontrolli alla sattumist;

¹³ 7. hukatusliku paanika puhkemist;

¹⁴ 8. südametunnistusetu isikute poolt ärakasutamist;

¹⁵ 9. kodanikkonna sattumist riigi maksuorjusse;

¹⁶ 10. sotsiaalse ja majandusliku õigluse kadumist;

¹⁷ 11. kiriku ühinemist riigiga;

¹⁸ 12. isikuvabaduse kaotamist.

¹⁹ ¶ Need on arenevas maailmas rahvaesindusliku valitsuse mehhanismi juhtivate põhiseaduslike kohtute taotlused ja eesmärgid.

²⁰ Inimkonna võitlus Urantia valitsuse täiustamise nimel on suunatud juhtimiskanalite täiustamisele nende kohandamiseks pidevalt muutuvate jooksvate vajadustega, valitsuses võimujaotuse parendamisele ning seejärel tõeliselt tarkade valitsusjuhtide valimisele. On küll olemas jumalik ja ideaalne valitsusvorm, ent seda ei ole võimalik ilmutada, aja ja ruumi universumite iga planeedi mehed ja naised peavad selle aegamööda ja vaevarikkalt avastama.

²¹ [Esitanud Nebadoni Melkisedek.]